WYNIA'S WEEK

Hereniging: straks zitten NSC en BBB waarschijnlijk samen met het CDA in dezelfde Europese fractie

Posted on 13 januari 2024 by Pieter de Jonge

Onder leiding van informateur Ronald Plasterk zijn onderhandelingen gaande over samenwerking tussen PVV, VVD, NSC en BBB. PVV en BBB lijken daar enthousiaster over dan de andere twee partijen. Bij PVV en VVD is sprake van fractiediscipline, de andere twee hebben daar nog geen ervaring mee. NSC is een nieuwe fractie en is verdeeld is over samenwerking met de partij van Geert Wilders. Daarmee is het de meest onzekere factor binnen het viermanschap.

Tijdens de campagne was NSC-leider Pieter Omtzigt stellig: geen samenwerking met de PVV. Voor Omtzigt is de rechtsstaat het belangrijkste thema, het verkiezingsprogramma van de PVV zou daarmee in strijd zijn.

De rol van gedoogpartner is vergeven

Uit peilingen blijkt echter telkens weer dat het overgrote deel van de NSC-kiezers

niet tegen samenwerking met de PVV is. Zo kreeg Omtzigt een probleem. Bij CDA waren partij en kiezers voor uitsluiting van de partij van Geert Wilders; bij BBB zijn partij en kiezers tegen. Op de verkiezingsavond leek Omtzigt te verkiezingsuitslag te respecteren en bereid over zijn schaduw heen te springen. Van harte lijkt het niet te gaan.

Omtzigt heeft eerder gepleit voor versterking van de rol van de Tweede Kamer ten opzichte van de regering. Zo opperde hij de mogelijkheid van een minderheidskabinet. Op dit punt werd hij echter door de VVD geklopt: aanvoerder Dilan Yeşilgöz verklaarde direct na de liberale verkiezingsnederlaag dat haar partij niet opnieuw wil regeren, maar een centrumrechts kabinet wel mogelijk wil maken. De rol van gedoogpartner van een minderheidskabinet – die de PVV had tijdens het eerste kabinet-Rutte (2010-2012) – is daarmee vergeven.

Omtzigt was CDA-Kamerlid, BBB-leider Caroline van der Plas wilde in 2018 nog voor die partij in de gemeenteraad van Deventer. NSC en BBB zijn feitelijk afsplitsingen van het CDA. Na de Europese verkiezingen van 6 juni worden ze waarschijnlijk alle drie lid van de centrumrechtse fractie van de Europese Volkspartij (EVP). Het CDA was in de jaren zeventig een van de oprichters van de EVP, bij de BBB is de lidmaatschapsaanvraag al de deur uit en wat NSC betreft: hoe waarschijnlijk is het dat een partij met zoveel oud-CDA'ers in de gelederen elders in het Europees Parlement onderdak gaat zoeken?

NSC concentreert zich op de rechtsstaat, BBB op regio's. BBB speelt in op de kloof tussen elite en volk, of in ieder geval tussen Randstad en provincie. NSC wil herwaardering van expertise. Waar BBB rechts overkomt, lijkt NSC centrumpartij te willen worden.

BBB slaagde erin ook oud-politici van VVD en JA21 aan zich te binden, zelfs een Tweede Kamerlid van de PVV. Op één oud-VVD-parlementariër na komen NSC-Kamerleden met eerdere politieke ervaring allemaal van het CDA. De christendemocraten bleken in 2010 verdeeld over samenwerking met Wilders: de dissidente CDA-Kamerleden Kathleen Ferrier en Ad Koppejan waren tegen. Ze verlieten het Binnenhof in 2012.

In datzelfde jaar werd Omtzigt in eerste instantie niet op de CDA-lijst geplaatst, ook omdat hij moeite had met de PVV. Plaatselijke CDA-afdelingen brachten hem alsnog op de lijst; dankzij voorkeursstemmen werd hij herkozen.

De loyalisten van Willem Aantjes

In 1977 namen de katholieke KVP, de gereformeerde ARP en de hervormde CHU voor het eerst met één gezamenlijke CDA-lijst deel aan de Tweede Kamerverkiezingen. Partijfusie volgde in 1980. Sinds eind 1977 hebben CDA en VVD ongeveer 22 jaar samen geregeerd, CDA en PvdA iets meer dan acht. CDA en VVD lijken elkaars voorkeurspartners.

In 1977 bestonden binnen het CDA nog ernstige bezwaren tegen samenwerking met de VVD van Hans Wiegel. In de linkse jaren zeventig koos Wiegel nadrukkelijk voor een rechtse koers. Dit was tegen het zere been van de linkervleugel van het CDA, die liever doorregeerde met de PvdA van Joop den Uyl. Bij het aantreden van het kabinet-Van Agt/Wiegel verklaarden zeven, overwegend antirevolutionaire CDA-Kamerleden de regering slechts voorwaardelijk te willen steunen. Deze 'loyalisten' behielden zich het recht voor om op bepaalde dossiers tegen het kabinetsbeleid te stemmen.

Fractievoorzitters worden geacht de eenheid te bewaren, maar CDA-fractievoorzitter Willem Aantjes was fractievoorzitter én aanvoerder van de loyalisten. Hij legde echter in 1978 het Kamerlidmaatschap neer, nadat hij was beschuldigd van een 'fout' oorlogsverleden.

De geschiedenis gaat zich wellicht herhalen

De huidige Kamerleden zullen zich eerder de CDA-dissidenten tijdens Rutte-I herinneren dan de loyalisten van meer dan 45 jaar geleden. Toch is herhaling mogelijk. NSC heeft meerdere Kamerleden met ernstige bezwaren tegen de PVV. Omtzigt pleit voor een meer onafhankelijke Tweede Kamer. Hij wordt ongeloofwaardig als hij zijn partijgenoten niet toestaat vrij van last en ruggenspraak te stemmen.

PVV, VVD, NSC en BBB hebben samen 88 zetels. Op 'rechtse' dossiers als migratie kan ook gerekend worden op de zeven stemmen van SGP, Forum voor Democratie en JA21. Als van de twintig NSC-Kamerleden ook maar één zo'n coalitievoorstel steunt, is de wet aangenomen. NSC kan het zich dus veroorloven om gewetensbezwaarde fractiegenoten afwijkend te laten stemmen, de coalitie komt niet snel in gevaar. Omgekeerd leggen eventuele NSC-loyalisten te weinig gewicht in de schaal om eisen te stellen. En hoe vaker NSC verdeeld stemt, hoe meer ze aan

betekenis in de Kamer verliest, want hoeveel stemmen zijn verzekerd?

Zónder fractiediscipline verliest Omtzigt gezag bij andere partijen, mét fractiediscipline kunnen kiezers en partijgenoten hem verwijten anderen niet de vrijheid te gunnen die hij zelf miste binnen het CDA. Als aanvoerder en oprichter van een nieuwe partij kan hij zich niet verschuilen achter anderen. Die knoop moet hij zelf doorhakken.

De christendemocraten van weleer mogen dan in brokstukken in de huidige Tweede Kamer zitten, sommige erfenissen van het oude CDA – zoals dwarsliggende Kamerleden – kunnen opnieuw gaan opspelen.

Pieter de Jonge *is historicus en publicist.*

Wynia's Week *is er het hele jaar door, minstens 104 keer per jaar. Met onafhankelijke, verrassende berichtgeving. En Wynia's Week is wel* ***gratis, maar niet goedkoop.*** *De lezers, kijkers en luisteraars maken Wynia's Week mogelijk.* ***Doet u mee?*** *Doneren kan* ***HIER****.* ***Hartelijk dank!***